

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи **Солехзода Шоира Солех** дар мавзӯи «Асосҳои илмӣ-методии таълими воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ ва мавқеи онҳо дар ташаккули фарҳанги нутқи хонандагон» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.5. - Назария ва методикаи таълим ва тарбия (фанҳои ҷамъиятӣ-гуманитарӣ, зинаи таҳсилоти умумӣ)

Рисолаи илмии Солехзода Шоира Солех ба таҳқиқи масъалаи муҳим - асосҳои илмӣ-методии таълим ва омӯзиши воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ дар рушди фарҳанги нутқи хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ бахшида шудааст. Ташаббус ва ибтикороти муаллифи рисола дар ин самти илмӣ на танҳо таҳқиқи масъала, балки ба низом даровардани раванди таҳсил, пешниҳоди роҳу усули самарабахши таълим ва омӯзиши воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ дар рушди фарҳанги нутқи хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ мебошад.

Муаллифи рисола бо дарназардошти мавҷудияти асосҳои бунёди ва методологии проблемаи мазкур таҳқиқи асосҳои илмӣ-методии таълим ва омӯзиши воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологиро дар рушди фарҳанги нутқи хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ҳамчун падидаи нодир ва сарчашмаи бебаҳои арзишҳои маърифатӣ ва ахлоқӣ-маънавӣ баррасӣ ва ҳаллу фасл кардааст. Аз нигоҳи муаллиф воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологизмҳо ҳамчун муҳимтарин воситаи муоширати фасеҳу балеғ ба ташаккул ва таҳкими ақидаҳо, нуктаи назар, тарбияи шахсияти ҷофарҳанг мусоидат намуда, омӯзиши мавзӯҳои таълимиро ҷолибу шавқовар мегардонад.

Воқеан, таҳқиқи масъалаи ташаккул ва рушди фарҳанги нутқи хонандагон дар заминаи таълим ва омӯзиши воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологизмҳои тоҷикӣ дар илми методикаи ватанӣ рисолаи комили илмии нахустин аст, ки аз ҷониби унвонҷӯй ба анҷом расидааст. Таҳқиқоти мазкур бо барномаҳо ва мавзӯҳои пажӯҳиши илмӣ робитаи

зич дошта, натиҷа ва хулосаҳои он метавонад дар таҳия ва тақмили барномаҳои таълимӣ ҳамчун маводи пурарзиши илмӣ-методӣ истифода шавад.

Мавриди зикр аст, ки таҳқиқи мавзуи диссертатсияи унвонҷӯӣ дар доираи Барномаи дурнамои корҳои илмӣ-таҳқиқотии кафедраи методикаи таълими забон ва адабиёти тоҷики Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» барои солҳои 2021-2025-ум - «Масъалаҳои таълими забон ва адабиёти тоҷик, услубшиносӣ. Ташаккули салоҳият ва таҳаммулпазирии муаллимони забон ва адабиёти тоҷик», иҷрои бандҳои талаботи Барномаи рушди забони давлатӣ барои солҳои 2020-2030» (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 ноябри соли 2020, №647 ва Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 ба анҷом расидааст.

Падидаи навгонӣ ва бозёфти илмии рисола бо он арзёбӣ мегардад, ки муаллиф бори нахуст дар илми педагогикаи ватанӣ роҳу усули ташаккул ва рушди фарҳанги нутқи хонандагони синфҳои болоиро дар заминаи арзишҳои ахлоқӣ-маънавии воҳидҳои паремологӣ дар дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик таҳқиқ ва аз таҷрибаву озмоиши педагогӣ гузаронидааст. Дар рисола аҳамияти афоризмҳо, фразеологизмҳо, зарбулмасал ва мақолҳо ҳамчун омилҳои муассири ташаккули фарҳанги нутқи хонандагон ва арзишҳои ахлоқӣ-маънавии онҳо ҳини дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик таҳқиқи ҳамаҷониба пайдо кардааст.

Зиёда аз ин, дар рисола низоми асосноки илмӣ-методӣ дар робита ба таҳлили лексикӣ-семантикии афоризмҳои тоҷикӣ қорбаст гардида, он ба ташаккули фарҳанги нутқи хонандагон дар заминаи арзишҳои ахлоқӣ-маънавий шароити таълимии мусоид фароҳам меорад. Аз ҷониби муаллиф меъёрҳои интихоби асосноки афоризмҳо бо ҳадафҳои ташаккул ва рушди фарҳанги нутқи хонандагон ва арзишҳои ахлоқӣ-маънавий муқаррар карда шудааст.

Қобили зикр аст, ки низоми махсуси машқҳо таҳия ва пешниҳод гардида, сатҳи дониш ва малакаи хонандагон оид ба истифодаи афоризмҳо дар нутқ, нақшаи чорабиниҳои беруназдарсӣ барои ташаккул ва такмили фарҳанги нутқи хонандагон дар заминаи афоризмҳои тоҷикӣ пешниҳод шудааст. Дар рисола роҳу усули таҳлили маъноӣ вожаву ифодаҳо, такмил ва пурра кардани ҷумла ва матн, баёни мазмуну ғояҳои зарбулмасалу мақол ва панду ҳикматҳо, дарки воситаҳои образнок, эҷоди қиссаю ҳикояҳои кӯтоҳ аз ҷониби хонандагони синфҳои боло дар заминаи нақша бо истифодаи воҳидҳои паремиологӣ коркард ва пешниҳод гардидааст. Усулҳои хоси таҳлил ва таҳияи матн, нақли шифоҳӣ ва хаттӣ бо истифодаи афоризмҳо, фразеологизмҳо, зарбулмасалу мақолҳо аз навгонии комили диссертатсия маҳсуб меёбад.

Тавсиф ва ҷамъбасти натиҷаи корҳои озмоишӣ-таҷрибавӣ дар самти таълим ва омӯзиши воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологизмҳои тоҷикӣ дар мактаб сохт, ки дар заминаи ин унсурҳои пурарзиши забон хонандагон ба фазои салоҳияти муоширати саҳеҳу фасеҳ, ҳусни баён, маданияти нутқ дар сатҳи талаботи стандарти фаннӣ ва барномаи таълим хуб ва амиқ ворид мешаванд.

Моделҳои пешниҳодкардаи муаллиф дар раванди таълими воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологизмҳои тоҷикӣ дар заминаи муносибати босалоҳият ба таълим, водор кардани хонандагон ба фикр кардан, рушди қобилияти интиқодӣ ва малакаҳои таҳлилӣ ба аҳаммияти муҳим доро буда, татбиқи амалии он ба фаъолмандии инфиродии муҳассилини мактаб мусоидат менамояд. Маводҳои дидактикии дар рисола ҷойёфта ба омӯзгорони фанни забон ва адабиёти тоҷик дар ташкили бонизоми дарс ва машғулиятҳои амалӣ ёри калон мерасонад.

Маҳаки асосӣ ва қувваи пешбарандаи рисоларо ғояи муаллиф бобати рушди фарҳанги нутқ, ҳусни баёну гуфтор ва муошират ҳамчун маҷмӯи маҳорату малакаҳои забондонии хонандагон дар заминаи омӯзиши воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологизмҳои тоҷикӣ ташкил

медихад, ки он ҳамзамон ба азхудкунӣ ва истифодаи меъёрҳои забон ва каломи модарӣ, маданияти нутқ, қоида ва меъёрҳои хусни муошират алоқаманд мебошад.

Этимоднокии натиҷаҳои бадастома дар партави истифода аз пойгоҳи методологӣ ва назариявии пажӯҳиш, таъриба ба маҷмӯи усулҳои назариявӣ ва таҷрибавии таҳқиқот дар доираи мавзӯ ва ҳадафҳои пажӯҳиш, таҳлили таҳия ва натиҷаҳои фаъолияти таҷрибавӣ-озмоишӣ, тасдиқи пешбиниву андешаҳои фарзия ва ғояи пешбарандаи диссертатсия, тафтиши маводҳои озмоишӣ дар заминаи воҳидҳои паремиологи ва фразеологӣ, таҷрибаи амалии фаъолияти касбӣ ва педагогии муаллифи рисола асоснок шудааст.

Саҳми шахсии унвонҷӯ аз нигоҳи бунёдӣ, асоснокии ғояҳо ва мулоҳизоти проблемаи таҳқиқ, коркарди амсилаи концептуалӣ равшан ба назар мерасад. Чунин иқдом имкон фароҳам овардааст, ки дар партави таълим ва омӯзиши воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологизмҳои тоҷикӣ чун омилҳои муассири рушди фарҳанги нутқ ва хусни баёни хонандагонии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар заминаи муносибати босалоҳият ба таълим дастуру тавсияҳои асоснок пешниҳод карда шавад.

Ба андешаи мо, диссертатсияи мазкур таҳқиқоти пурра ба анҷомёфтаи илмӣ дар соҳаи методикаи таълими забони тоҷикӣ маҳсуб меёбад. Он ба талаботи даври замон ва хоса дастуру ҳидоятҳои Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон бобати ҷустуҷӯи роҳу усулҳои пешқадами баланд бардоштани сатҳу сифати таълими забони тоҷикӣ, фаъолияти омӯзгорони ин фан дар самти ташаккул ва рушди маҳорат ва малакаи суҳанронӣ, баёни фасеҳ ва густурдаи матлаб мусоидат хоҳад кард.

Дар ҳаллу фасли вазифаи пешгузошташуда унвонҷӯӣ далелу маводҳои заруриро ба таври возеҳ ва васеъ истифода кардааст. Муаллиф дар самти тадқиқоти мазкур аз адабиёти илмии зарурӣ огоҳии комил ва ҳамаҷониба дорад. Унвонҷӯӣ тадқиқоти масъалаи

пешгирифтаро дар робита бо истифодаи технологияҳои муосири таълим муваффақона ва пурарзиш анҷом додааст.

Мазмуни таҳқиқоти диссертатсионӣ ба соҳаи шиносномаи ихтисоси 5.3.5. - Назария ва методикаи таълим ва тарбия (фанҳои ҷамъиятӣ-гуманитарӣ, зинаи таҳсилоти умумӣ) мувофиқати комил дорад.

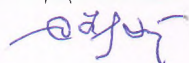
Диссертатсия ба талаботи Низомномаи намунавӣ оид ба Шӯрои диссертатсионӣ ва тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ гардидааст, ҷавобгӯ буда, барои химоя дар Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-113-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон пешниҳод карда мешавад.

Рохбари илмӣ

доктори илмҳои педагогӣ, профессори

кафедраи забоншиносии умумӣ ва

типологияи муқоисавии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Негматов Саъдуллоҷон Эргашевич

Маълумот барои тамос:

Суроға: 734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17.

Телефон: (+992) 918 50 63 18 (мобилӣ)

E-mail: snegmas@rambler.ru

Имзои профессор С.Э. Негматовро тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Э. Шодихонзода

04.03.2026